

Partos-reactie op de Afrikastrategie

juni 2023

Introductie

‘There is every reason to be hopeful about the future of the African continent’. Zo opende Partos vorig jaar haar document met [aanbevelingen](#) voor de nieuwe Nederlandse Afrikastrategie. Tegelijkertijd zagen wij ook uitdagingen in een wereld met toenemende geopolitieke en geo-economische competitie. In de Afrikastrategie zou het kabinet deze uitdagingen adresseren door uiteen te zetten hoe Nederland de komende tien jaar wil samenwerken met Afrikaanse landen en partners.

Op dinsdag 30 mei stuurden minister Schreinemacher en minister Hoekstra, respectievelijk ministers voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (BHOS) en van Buitenlandse Zaken (BZ) de [Afrikastrategie](#) naar de Tweede Kamer. Met grote belangstelling hebben Partos en haar leden kennisgenomen van dit document. Al met al zijn we positief over de strategie, met name over de uitgangspunten rondom lokalisatie, gelijkwaardigheid en beleidscoherentie.

In dit document geven we eerst een korte algemene reflectie op de Afrikastrategie, waarna we de strategie nader bespreken aan de hand van de tien thema’s op basis waarvan we vorig jaar inhoudelijke inputsessies hebben georganiseerd en aanbevelingen hebben geformuleerd. Net als de aanbevelingen van vorig jaar is onze huidige reactie op de strategie tot stand gekomen in samenwerking met lidorganisaties van Partos.

Algemeen

De aandacht voor gelijkwaardige partnerschappen in een wereld van veranderende machtsverhoudingen is een belangrijke basis voor nieuwe relaties tussen Nederland en Afrikaanse landen. Het is mooi om te zien dat dit dan ook de ‘rode draad’ vormt door de Afrikastrategie. Wij zijn met name erg positief over de erkenning dat gelijkwaardigheid alleen kan bestaan als er kritisch gekeken wordt naar de mogelijke negatieve impact van Nederlands en Europees handelen en beleid op Afrikaanse landen.

Helaas maakt de strategie niet concreet hoe ze negatieve effecten van Nederlands beleid op Afrikaanse landen in beeld gaat brengen, laat staan hoe daar mee om te gaan. Tot nu toe blijkt uit [onderzoeken](#) dat ministers de [SDG-toets/Toets Effecten op Ontwikkelingslanden](#) bij relevant nieuw beleid simpelweg niet uitvoeren, laat staan erop rapporteren. Met deze verplichte toets maken beleidsmakers de negatieve impact van Nederlands beleid op (Afrikaanse) ontwikkelingslanden inzichtelijk. Wij sporen het kabinet daarom aan om erop toe te zien dat alle ministeries deze toets consistent toepassen bij aanbieding van beleid, wet- en regelgeving aan de Tweede Kamer. Alleen door het eigen handelen richting Afrikaanse landen kritisch te onderzoeken en indien nodig aan te passen, laat Nederland zien dat gelijkwaardigheid ons menens is.

Daarnaast betekent gelijkwaardigheid niet automatisch gelijke verantwoordelijkheid. Immers, veel Westerse landen, waaronder Nederland, hebben een disproportionele rol gespeeld in het ontstaan van huidige uitdagingen zoals de klimaatcrisis. Bovendien beschikken zij over meer middelen om deze crises aan te pakken. Daarmee hebben deze landen, en ook Nederland, een extra grote verantwoordelijkheid voor het oplossen van deze problemen. Uiteraard spelen Afrikaanse landen hierbij een minstens zo grote rol als gelijkwaardige partners, maar dat betekent niet dat van hen eenzelfde inzet van middelen gevraagd kan worden als van Westerse landen.

Wat betreft het afstemmen van het aanbod en de vraag zijn we blij om te zien dat er veel voorbeelden zijn van de manieren waarop Nederland zal inzetten op lokalisatie, zoals het inzetten

op meer lokaal leiderschap en het toegankelijker maken van financiële instrumenten voor bedrijven. Dit verhoogt niet alleen het eigenaarschap van Afrikaanse burgers over de ontwikkeling van hun land, maar stelt de samenwerking ook in staat om inclusief en met oog op de lokale context te opereren.

Aandachtspunt blijft dat veel van de Nederlandse steun ook naar Nederlandse bedrijven gaat die in Afrika actief zijn, zeker als er concrete streefcijfers worden verbonden aan de gunning van opdrachten aan Nederlandse bedrijven. Om de private sector in Afrika verder te helpen en daarmee garant te staan voor een sterker Afrika, moeten we juist Afrikaanse bedrijven ondersteunen. We hopen dat de minister dit alsnog zal opnemen in concrete acties.

Tot slot: in de strategie wordt niet gesproken over de bezuinigingen op ontwikkelingssamenwerking die recent zijn aangekondigd. Deze ombuigingen hebben ongetwijfeld gevolgen voor de implementatie van de Afrikastrategie. Het is goed om te zien dat de ambities uit de strategie onverminderd hoog zijn en niet zijn afgezwakt naar aanleiding van de besparingen. Toch roept dat juist de vraag op hoe ministers Schreinemacher en Hoekstra die hoge ambities denken waar te maken, terwijl het kabinet tegelijkertijd miljarden bezuinigt op ontwikkelingssamenwerking.

Inhoud

1. Civic space	5
2. Klimaatrechtvaardigheid	6
3. Voedselzekerheid	7
4. Gendergelijkheid	9
5. Gezondheidssystemen	10
6. Jongerenwerkgelegenheid en private sector ontwikkeling	11
7. Vrede en veiligheid	12
8. IMVO en leefbaar inkomen	13
9. Digitalisering	14
10. Biodiversiteit.....	15

1. Civic space

De maatschappelijke ruimte staat in veel Afrikaanse landen onder druk. Volgens [Civicus](#) is de meest voorkomende inbreuk op *civic space* op het continent de intimidatie van mensenrechtenverdedigers. In 44 van de 49 Afrikaanse landen wordt de maatschappelijke vrijheid aangemerkt als ‘belemmerd’, ‘onderdrukt’, of ‘volledig gesloten’. Partos is daarom positief dat mensenrechten en *civic space* kernonderdeel zijn van de Nederlandse Afrikastrategie.

1.1 *Toenemende druk op maatschappelijk middenveld in Afrika vraagt om concrete actiepunten*

De groeiende druk op het maatschappelijk middenveld in Afrikaanse landen vraagt allereerst om proactief beleid van Nederland. Het baart ons zorgen dat *civic space* niet specifiek terugkomt in de concrete doelstellingen van de actieagenda. Ondersteuning van lokale maatschappelijke organisaties is juist essentieel, in het bijzonder in landen waar *civic space* hard achteruit gaat.

- **Ambassades zouden daarom de EU-Richtsnoeren voor Mensenrechtenverdedigers moeten toepassen ter versterking van de positie van mensenrechtenverdedigers.**
- **Bewindspersonen en ambassadeurs zouden zich moeten uitspreken tegen wetgeving die de ruimte voor mensenrechtenverdedigers inperkt.**

Zonder dergelijke concrete actiepunten zijn wij bezorgd dat de regering niet te allen tijde kan garanderen dat mensenrechten de absolute prioriteit blijven boven economische, militaire, strategische en andere belangen.

1.2 *Gelijkwaardigheid vraagt om samenwerking met maatschappelijke organisaties in Afrika*

Ten tweede benadrukken wij dat, met het oog op de Nederlandse geloofwaardigheid waar de Afrikastrategie aan refereert, het principe van “*nothing about us without us*” het uitgangspunt zou moeten zijn. De actieagenda zoals omschreven in de Afrikastrategie kan niet succesvol worden geïmplementeerd zonder gelijkwaardige samenwerking met maatschappelijke actoren zoals NGO’s, mensenrechtenverdedigers, onafhankelijke journalisten en activisten. Dit zou moeten gebeuren op alle speerpunten in de strategie (gelijkwaardige economische ontwikkeling, vrede en veiligheid, migratie, armoede en duurzaamheid), met vertegenwoordigers van maatschappelijk middenveld in Afrikaanse landen én Nederland. Juist omdat Afrikaanse belangen niet altijd en uitsluitend worden behartigd door (niet altijd democratisch gekozen) machthebbers.

- **Zorg voor gelijkwaardige samenwerking met maatschappelijke actoren op alle speerpunten in de strategie, met vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld in Afrikaanse landen én Nederland.**

1.3 *Eigenaarschap en lokalisatie vragen om vertrouwen en een open dialoog*

Ten derde zien wij dat gelijkwaardige partnerschappen en lokalisering een prominente plaats hebben in de strategie. De intentie staat beschreven om samen te werken met Afrikaanse partnerorganisaties waar mogelijk, en met Nederlandse organisaties waar nodig. Bovendien wordt in de lange termijn actieagenda beschreven dat het ontwikkelingspotentieel van de ontvangende landen leidend is en lokale actoren een doorslaggevende stem hebben in het ontwerp van programma’s. Dit erkent het eigenaarschap wat onze Afrikaanse partners dragen voor de ontwikkeling van hun eigen continent, maar moet ook heel praktisch tot uiting komen. Te denken valt aan het bewust kiezen voor lokaal gewortelde organisaties en het laten aansluiten van accountability-mechanismen.

- **Kies bewust voor lokaal gewortelde organisaties en het laten aansluiten van accountability-mechanismen om lokalisatie en eigenaarschap concreet te bevorderen.**

Daarnaast geeft men aan de samenwerking met maatschappelijke organisaties aan te willen passen aan de lokale situatie. Een waardevolle aanbeveling, gezien de gelijkwaardige relatie die Nederland ambieert. Een open en eerlijk gesprek over maatschappelijk gevoelige thema's is nodig. Mede gezien het feit dat de EU en haar lidstaten in toenemende mate hypocrisie en neokolonialisme wordt verweten. Open staan voor elkaars wereldbeelden, met in het bijzonder aandacht voor religieuze verschillen, is een vitaal onderdeel van die dialoog. Deze noodzaak wordt onderstreept omdat de nieuwe generatie – zoals ook wordt beschreven in de Afrikastrategie – veel waarde hecht aan culturele identiteit. Religieuze identiteit is in veel Afrikaanse landen een integraal onderdeel van deze culturele identiteit.

- **Blijf bij de implementatie van de Afrikastrategie aandacht geven aan de religieuze identiteit van mensen. Hier ligt ook de expertise van (lokale) faith-based organisaties.**

2. Klimaatrechtvaardigheid

In de Afrikastrategie is er aandacht voor een rechtvaardige klimaattransitie en het vergroten van klimaatweerbaarheid. Beschreven wordt dat Nederland binnen Europa zijn verantwoordelijkheid wil nemen voor het tegengaan van de opwarming van de aarde. Dit vraagt ook een goede samenwerking met Afrikaanse landen.

“In dit kader is het goed om te realiseren dat een belangrijke prioriteit van Afrikaanse landen in de internationale klimaatonderhandeling is financiering voor klimaatschade. Daarnaast is het essentieel dat gemeenschappen in klimaatkwetsbare posities toegang hebben tot financiering voor klimaatadaptatie.”

In de Afrikastrategie staat onder andere beschreven dat Nederland tijdens de COP27 een bijdrage van EUR 100 miljoen heeft toegezegd voor klimaatadaptatie in Afrika door een bijdrage aan het Climate Action Window. Ook wordt er een extra impuls gegeven aan de ontwikkeling en financiering van klimaatprojecten door de private sector, met onder meer een vervolg op het succesvolle Dutch Fund for Climate and Development (DFCD), dat wordt beheerd door FMO.

“Het lijkt erop dat nadruk wordt gelegd op samenwerking met multilaterale instellingen in de besteding van adaptatiefinanciering. De vraag rijst of dit geld lokale en gendertransformatieve initiatieven weet te bereiken. Dat is een speerpunt van het Feministisch Buitenlandbeleid.”

Daarnaast is meer en snellere actie nodig om klimaatrechtvaardigheid te garanderen:

- Het kabinet geeft aan onze internationale klimaatvoetafdruk, een van de hoogste ter wereld, substantieel te willen verkleinen. Eerder werd al aangegeven dat er (o.a. in de Internationale Klimaatstrategie) een plan voor het verkleinen van deze voetafdruk zou komen. **Wanneer kan dit plan verwacht worden?**
- Het kabinet zegt haar verantwoordelijkheid te willen nemen om de opwarming van de aarde tegen te gaan, een voorwaarde voor klimaatrechtvaardigheid. **Hiervoor moet het**

emissiereductiedoel uit het coalitieakkoord (60% in 2030) verder worden opgeschroefd naar 65%, wat dichterbij de buurt van onze fair share komt.

- Het kabinet benoemt financiering van klimaatschade als belangrijke prioriteit voor Afrikaanse landen, maar verbindt hieraan geen actie. **Leg daarom vast hoeveel nieuwe en additionele financiering Nederland gaat vrijmaken voor het klimaatschadefonds.**
- Voor klimaatveerbaarheid is het noodzakelijk dat Afrikaanse gemeenschappen in klimaatkwetsbare posities toegang krijgen tot adaptatiefinanciering. **Nederland moet de afspraak om adaptatiefinanciering te verdubbelen nakomen en deze middelen maximaal inzetten voor lokaal geleide en gendertransformatieve adaptatie-initiatieven.** Dit vereist publieke financiering.
- De huidige inzet op samenwerking met multilaterale instellingen en de private sector bereikt lokale en door vrouwen geleide initiatieven nauwelijks. **Maak daarom een stappenplan voor het verdubbelen van adaptatiefinanciering per 2025 en laat zien welke inzet er wordt gepleegd om alle Nederlandse adaptatiefinanciering te richten op lokaal geleide en gendertransformatieve initiatieven.**
- Bij de energietransitie richt het kabinet zich vooral op de leveringszekerheid van cruciale grondstoffen uit Afrikaanse landen voor onze eigen energietransitie. Zonder regulering van de voorwaarden waaronder deze grondstoffen worden gewonnen, blijven Afrikaanse gemeenschappen in grondstofrijke gebieden kampen met milieuvervuiling, watertekorten en mensenrechtenschendingen. Voor een eerlijke energietransitie moeten gemeenschappen zelf gelijkwaardig eigenaar zijn van hun hernieuwbare energiebronnen en de mogelijkheid hebben om een hernieuwbare industrie op te bouwen, met toegang tot duurzame banen. **Het kabinet moet aantonen hoe zij van plan is een eerlijke energietransitie te garanderen, waarbij Afrikaanse gemeenschappen regie hebben over hun grondstoffen, alsook hoe Nederland zijn eigen energieverbruik en grondstofbehoefte gaat reduceren.**
- **Het Afrikaanse maatschappelijk middenveld moet betrokken zijn bij het sluiten van de Just Transition Partnerschappen en moet deze kunnen monitoren.** Milieu, mensenrechten en eerlijk werk moeten onderdeel zijn van deze partnerschappen.

3. Voedselzekerheid

De Afrikastrategie stelt terecht dat Afrikaanse landen minder afhankelijk van voedselimporten wensen te worden en voor hun voedselzekerheid eigen voedselproductie (en -markten) willen ontwikkelen. Nederland kan en wil deze landen hierbij ondersteunen met onze kennis, kunde en instituties op het gebied van voedselzekerheid en landgebruik (p. 25).

Wij hebben hier wel nog enkele aanbevelingen over:

- **Nederland moet hierbij, in het kader van de klimaat- en biodiversiteitscrises, toezeggen in beleid en praktijk ook expliciet te gaan sturen op het versterken van de (lokaal aanwezige) genetische biodiversiteit, om de veerkracht en het aanpassingsvermogen van boerengemeenschappen te vergroten.**
- **Nederland moet in beleid en praktijk meer focussen op het ontwikkelen van markten voor vergeten, maar voedzame lokaal voorkomende gewassen en gewasvariëteiten.**

- **Nederland moet in deze nieuwe strategie expliciet inzetten op het bevorderen van de productiecapaciteit en markttoegang voor kleinschalige vrouwelijke voedselproducenten.**

Nederland moet ervoor waken dat de *Taskforce Handelsbevordering Nederland-Afrika* de ambitie van Afrikaanse landen om eigen (voedsel)markten te ontwikkelen niet ondermijnt: [de import van goedkope Westers voedsel doet die ontwikkeling in sommige gevallen stagneren](#).

- **Zet daarom vol in op de ontwikkeling van lokale en regionale voedselketens waar het kan en moedig Afrikaanse landen actief aan waar nodig en gewenst hun markt voor key commodities/staple foods te beschermen tegen goedkope import uit Europa.**
- **Zorg ervoor dat Nederlandse ondernemingen die in Afrika voor de wereldmarkt produceren, arbeids- en milieurechten respecteren door de OESO-richtlijnen als basis voor ondernemen te hanteren.**

Het is goed dat beleid voor voedselzekerheid prominent geïntegreerd is in de strategie, zowel inhoudelijk als middels de verwijzing naar de Kamerbrief Stappenplan Voedselzekerheid. Hieronder gaan we in op een aantal passages uit de Afrikastrategie, waar we telkens één of meer bijbehorende aanbevelingen bij zullen geven.

“Nederland levert een substantiële bijdrage aan in Afrika geprioriteerd (inter)nationaal onderzoek, innovatieontwikkeling en capaciteitsopbouw voor het versterken van gezonde, klimaat-adaptieve, productieve, inclusieve en duurzame voedselsystemen.”
(pag 34)

Deze en een aantal andere referenties aan ‘voedselsystemen’ in de nota zijn in lijn met de aanbevelingen van de Partos consultatie over voedselzekerheid. Deze opmerkingen beoordelen wij daarom positief. De nota legt een accent op internationale handel en ketens, onder andere naar Europa. Als het echter gaat om lokale marktsystemen, vinden we die alleen expliciet terug in de beschrijving van het ProArides voorbeeld. Verder komt dit onderwerp niet echt aan bod. Regionale handel wordt wel genoemd als belangrijk speerpunt (3.1.1).

- **De wijze waarop dit gebeurt in de agrofood sector, en hoe het ten goede komt aan lokale en regionale sector ontwikkeling zou in het instrumentarium verder uitgewerkt en versterkt moeten worden.**

Het risico is dat ondertussen nog een flink percentage van budget gericht is op de integratie van Afrikaanse agrifood actoren in internationale ketens die (met name) naar Europa gericht zijn.

De erkenning van beleidscoherentie op gebied van voedsel is belangrijk, en we zijn blij dat dit expliciet genoemd wordt.

“Nederland kan door coherent beleid te voeren, zowel bilateraal als via de EU, onder andere het verschil maken op thema’s als klimaat, voedsel en water (...)” (Pag 11).

Het belang hiervan wordt telkens door Nederlandse agrifood spelers vanuit maatschappelijk middenveld, bedrijfsleven, wetenschap gevraagd, onder andere in diverse consultatiebijeenkomsten georganiseerd door het Netherlands Food Partnership in 2022.

“Ondersteunen van Afrikaanse partners bij het vormgeven van import- en exportregelgeving” (Pag 12)

Dit is een interessante kans op het gebied van voedselzekerheid en meer duurzame voedselsystemen.

- **Nederlandse ondersteuning (direct of via partners) bij het vormgeven van import- en exportregels moet gepaard gaan met een Food and Nutrition Security impacttoets (of [SDG-toets](#)), en moet niet puur getoetst worden op het bereiken van economische doelen.**

“Nederland hecht waarde aan gelijkwaardige partnerschappen met meer invloed van Afrikaanse organisaties als een werkwijze voor maximale ontwikkelingsimpact. (...)” (pag 24)

Deze passage is positief. We zien in dit kader ook kansen voor de ontwikkeling van multistakeholderpartnerschappen tussen Afrikaanse landen en Nederland, mogelijk gemaakt via onder andere het Netherlands Food Partnership. Hierin worden verbindingen gelegd tussen partners op zowel nationaal, regionaal als multinational niveau.

4. Gendergelijkheid

De Nederlandse Afrikastrategie bouwt voort op bestaand beleid, waaronder het Feministisch Buitenlandbeleid (FBB), dat nog in ontwikkeling is.

- **Wij adviseren het ministerie van Buitenlandse Zaken om op een later moment de Afrikastrategie naast het nieuwe handboek Feministisch Buitenlandbeleid te leggen.**

Hoewel de begrippen gender, gendergelijkheid en -ongelijkheid in de tekst zijn verweven en het kabinet stelt dat de ‘genderlens’ op ‘alle onderdelen van het Nederlandse beleid en optreden’ zal worden toegepast, blijft de Afrikastrategie vooral steken in een rechtenbenadering. Een echt holistische en gendertransformatieve benadering ontbreekt. Er wordt nog te weinig ingegaan op de schadelijke normen, waarden en rollen die voortkomen uit de patriarchale systemen waarin we werken. Het FBB beoogt als uitkomst het doorbreken van ongelijke machtsverhoudingen en bereiken van gelijkheid voor iedereen. Onmisbaar daarvoor is de zogeheten *reality check* – naast *rights, representation and resources*, één van de vier R’en in het FBB. Deze *reality check* beziet de effecten van beleid op vrouwen, meisjes in al hun diversiteit en LHBTIQ+-personen.

- **Dit kan worden gedaan door zorg te dragen voor grondige genderanalyses per onderwerp en per context. Deze moeten standaard onderdeel worden van beleidsontwikkeling.**

Het lijkt erop dat er aan het samenstellen van de Afrikastrategie geen genderanalyse vooraf is gegaan. Zo’n analyse is echter onmisbaar voor *verandering*, dat wil zeggen voor de transformatie van ongelijke machtsstructuren. Ook de notie van gendertransformativiteit ontbreekt in de Afrikastrategie. Zo blijft het in zekere zin zoeken naar de gewenste diepgang.

Nederland wil de inzichten van lokaal betrokkenen een groter gewicht geven bij het vaststellen van de oorzaken en het formuleren van antwoorden op structurele armoede. Financiering en besluiten gebeuren voortaan meer vanuit de Afrikaanse partners. Hierbij is expliciet genoemd dat jongeren worden betrokken in beleid en uitvoering. Het is belangrijk om ook hier vrouwen niet te vergeten, die net als veel jongeren vaak in de informele sector werken. Bijvoorbeeld: vakbonden steunen en

organiseren vrouwen om hun arbeidspositie te versterken door trainingen in vrouwelijk leiderschap.

- **Betrek vrouwen, meisjes in al hun diversiteit en LHBTIQ+-personen bij het onderzoeken van de oorzaken van en het formuleren van antwoorden op structurele armoede.**

De Afrikastrategie onderstreept dat bepaalde factoren zoals het hebben van een beperking ongelijkheid versterken. Het is teleurstellend dat deze groep in de rest van de nota niet terugkomt, terwijl uit een recent WHO-rapport blijkt dat het percentage van mensen met een beperking wereldwijd is toegenomen (16%), en dat daarvan 80% in de minst ontwikkelde landen woont. Naast lichamelijke en geestelijke beperkingen zijn er meer persoonskenmerken die voor (meervoudige) achterstelling kunnen zorgen.

- **De Afrikastrategie – en het nog nader uit te werken FBB – moeten een intersectionele lens en aanpak hanteren. Dat wil zeggen dat beleid oog moet hebben voor groepen die (meervoudig) achtergesteld zijn, bijvoorbeeld op grond van leeftijd, gender, seksuele geaardheid, sociaal-economische positie, etnische achtergrond, lichamelijke en geestelijke beperkingen of religie.**

5. Gezondheidssystemen

De Afrikastrategie heeft niet genoeg aandacht voor gezondheid. Dit is extra opvallend gezien de relevantie van Nederlandse gezondheidsprogramma's op het continent en de noodzaak van sterke gezondheidsstelsels – die nog eens extra duidelijk is geworden door de COVID-19 pandemie. De Afrikastrategie moet de uitdagingen en *best practices* van gezondheidsfinanciering in Afrika erkennen, evenals de cruciale rol van gezondheidsfinanciering bij het versterken van gezondheidssystemen en het bereiken van universele gezondheidszorg.

Ondanks de aanhoudende uitdagingen omtrent het gebrek aan financiering van weerbare gezondheidssystemen, kunnen positieve ontwikkelingen worden gebruikt om gezondheidsfinanciering in sub-Sahara Afrika te verbeteren. Een voorbeeld van zulke positieve ontwikkelingen is het uitbreiden van sociale gezondheidsverzekeringen in landen als Ghana en Rwanda. Een ander voorbeeld is het gebruik van nieuwe financieringsmodaliteiten, waaronder *performance-based financing* en *pay for performance*. Hierdoor kunnen (financiële) middelen optimaal ingezet worden. De opkomst van mobiele technologie en digitalisering kunnen eveneens nieuwe middelen genereren en efficiënt gebruik van bestaande middelen vergroten.

Met het oog op deze uitdagingen en goede voorbeelden doen we de volgende aanbevelingen aan het kabinet:

- **Speel een voortrekkersrol op het gebied van gezondheidsfinanciering en maak daarbij goed gebruik van Nederlandse expertise.**

Dat kan door het belang van dergelijke financiering te benadrukken, verschillen tussen gezondheidszorg op lokaal en nationaal niveau aan te pakken, andere landen te adviseren, de capaciteit van lokale gezondheidspartners op te bouwen, gezondheidssystemen te integreren en ervoor te zorgen dat financiering ook terechtkomt bij de eerstelijnszorg. Verder is het belangrijk om rekening te houden met de beperkte fiscale ruimte in Afrikaanse landen, duidelijkheid te

verschaffen over financieringsstromen, voorbeelden te delen van successen in het monitoren van gezondheidsuitgaven en succesvolle binnenlandse gezondheidsfinanciering, en duurzame financiering te verlenen aan internationale gezondheidsinstellingen. Daarnaast moet Nederland kennis delen met betrekking tot het gebruik van technologie voor besluitvorming en *real-time* datacollectie.

- **Formuleer duidelijke richtlijnen voor betrokkenheid van de private sector bij het versterken van de gezondheidszorg in Afrikaanse landen.**

Het bedrijfsleven kan een rol spelen bij het versterken van de gezondheidszorg in Afrikaanse landen. In dat geval moet vooraf wel duidelijk zijn welke private partijen een bijdrage kunnen en mogen leveren en wat die bijdrage dan zal zijn. Ook moet die bijdrage daadwerkelijk ontwikkelingsimpact hebben en mag die niet enkel ten goede komen aan al bevoorrechte groepen. Verder moeten er duidelijke spelregels zijn voor publiek-private samenwerking.

- **Interventies, beleid en programma's moeten zo inclusief mogelijk zijn, met betrokkenheid van de mensen op wie ze gericht zijn.**

6. Jongerenwerkgelegenheid en private sector ontwikkeling

Jongeren hebben een prominente plaats gekregen in de Afrikastrategie, passend bij de grote rol die zij gaan spelen in de toekomst van het continent. Dat is zeer te prijzen.

6.1 *Basisvaardigheden*

De inzet van de strategie op beroeps- en hoger onderwijs is begrijpelijk vanuit het perspectief van demografische ontwikkelingen. Tegelijkertijd is de pijnlijke realiteit dat bij veel Afrikaanse jongeren en kinderen essentiële basisvaardigheden zoals lezen, schrijven en rekenen, maar soms ook skills als samenwerken en discipline, missen. Als we de kinderen van nu echt goed willen voorbereiden op de arbeidsmarkt, moet ook het basisonderwijs dus op orde zijn.

- **De Afrikastrategie zou aan kracht winnen als de focus op onderwijs wordt uitgebreid naar basisvaardigheden en er wordt geïnvesteerd in kwalitatief goede lerarenopleidingen en ondersteuning van financieringssystemen voor onderwijs.**

6.2 *Rurale gebieden*

De (baan)kansen voor jongeren uit rurale gebieden verschillen enorm in vergelijking met die van jongeren uit urbane gebieden. Maar een klein deel van de jongeren werkt in formele banen, het grootste deel werkt in de informele sector. De potentie om deel te nemen aan beroeps- en hoger onderwijs en toegang te krijgen tot groene en digitale banen gaat aan deze jongeren voorbij. Zij zijn aangewezen op werk in de agrarische sector.

- **De minister moet met ideeën komen om voor deze jongeren bij te dragen aan voldoende werkgelegenheid in de toekomst, bijvoorbeeld door samenwerking met het maatschappelijk middenveld en vakbonden.** Het verkorten en lokaliseren van landbouwketens zoals beschreven onder hoofdstuk 3.4.1 biedt hierbij kansen.

6.3 *Investeringsmogelijkheden*

Een zorg die blijft spelen is het gebrek aan ‘access to finance’ voor veel jonge boeren en ondernemers. De Afrikastrategie geeft hier nu geen bevredigend antwoord op. Daarom onze aanbevelingen op dit punt:

- **Er moet antwoord komen op de vraag hoe jongeren toegang krijgen tot (kleine) leningen die hun bedrijven verder kunnen laten groeien.**
- **Het mkb in Afrikaanse landen moet genoeg toegang krijgen tot de financieringsregelingen van de Nederlandse overheid.**

Overige aanbevelingen zijn:

- **Zorg dat de basis op orde is om jongeren op het Afrikaanse continent voorbereid te laten zijn op de groene, digitale, geglobaliseerde wereld waar in de strategie naartoe wordt gewerkt.**
- **Zet stappen om ook de meest gemarginaliseerde jongeren (jongeren met een beperking, etnische minderheden, etc.) te laten profiteren van de Nederlandse inzet.**

7. Vrede en veiligheid

Deze paragraaf benadrukt net als de rest van de Afrikastrategie het belang van een gelijkwaardig partnerschap. In een box wordt beschreven hoe Nederland en de EU gaan bijdragen aan de African Governance Architecture (AGA) en de African Peace and Security Architecture (APSA), beide onderdeel van de Agenda 2063 van de Afrikaanse Unie. Dat is goed, want het versterkt het lokale eigenaarschap, zoals stevig bepleit in de consultatiesessie met Afrikaanse CSO's over dit onderwerp.

Verder is het betekenisvol dat in de Afrikastrategie het belang van investeren in conflictpreventie en het engageren met decentrale autoriteiten en het maatschappelijk middenveld wordt benoemd. Juist in landen waar de centrale overheid deel is van het probleem in plaats van de oplossing is dat cruciaal.

Wat te weinig naar voren komt is het concept van ‘menselijke veiligheid’ (human security) en het beschermen van de burgerbevolking (protection of civilians). Er wordt hoofdzakelijk ingezoomd op het versterken van de capaciteiten van statelijke veiligheidsactoren op gebieden als contraterrorisme, mensensmokkel en grensoverschrijdende criminaliteit. Dat is belangrijk, maar minstens zo relevant is zorgdragen voor adequatere bescherming van burgers in conflictgebieden en het ter verantwoording roepen van veiligheidsactoren (nationaal en internationaal) die mensenrechten schenden. Dit komt slechts indirect aan de orde.

Het Feministisch Buitenlandbeleid en het Nationaal Actieplan 1325 worden terloops genoemd. Vaag blijft hoe de genderlens van het FBB op het gebied van vrede en veiligheid een verschil gaat maken op middellange en lange termijn. Een verwijzing naar een andere belangrijke Veiligheidsresolutie, 2250, over jongeren, vrede en veiligheid ontbreekt. Daar waar Nederland juist jongeren in de Afrikastrategie als één van de belangrijkste doelgroepen aanmerkt.

In de context van het versterken van effectief en inclusief bestuur wordt terecht de bijzondere internationale positie benadrukt die Nederland heeft op het gebied van het versterken van de

rechtsorde. Maar onduidelijk blijft welke nieuwe initiatieven Nederland of de EU gaan ontplooiën nu de rechtsstaat in veel partnerlanden van Nederland sterk onder druk staat.

Aanbevelingen:

- **Organiseer regelmatig consultatiesessies met Afrikaanse CSO's over de uitvoering van de actieagenda van de Afrikastrategie.**
- **Zet de bijdrage van Nederland aan het verbeteren van human security steviger neer in vervolgdOCUMENTEN.**

8. IMVO en leefbaar inkomen

In aanloop naar de Afrikastrategie hamerden vakbondsleiders uit verschillende Afrikaanse landen op het belang van vakbondsrechten: als die worden gerespecteerd kunnen werkers samen verbetering afdwingen op allerlei terreinen. Denk aan leefbaar loon, veilig en gezond werken, gendergelijkheid, sociale bescherming en het tegengaan van gedwongen- en kinderarbeid.

Het is daarom belangrijk dat er regels komen die bedrijven verplichten om hun verantwoordelijkheid te nemen in het toezien op het respecteren van deze rechten. Het mag niet vrijblijvend zijn voor bedrijven om uitbuiting te voorkomen. Op een verantwoorde manier zakendoen zou als rode draad door de Afrikastrategie moeten lopen, met daarbij vakbondsvrijheid als voorwaardenscheppend recht.

Onder de kop 'Duurzame en verantwoorde handel en waardeketens' wordt gesteld dat de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen (OESO-richtlijnen) leidend blijven voor het Nederlandse beleid voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO). Het is goed dat dit het uitgangspunt blijft voor de overheid. Echter, er wordt daarbij enkel verwezen naar het algemene IMVO-beleid. Er wordt geen vertaalslag gemaakt naar het Afrikaanse continent, geen doelstellingen voor het naleven van de OESO-richtlijnen (die overigens net gemoderniseerd zijn!), noch worden concrete voorwaarden voor handel geïntroduceerd. Nadere uitwerking van het IMVO-beleid is juist wat nodig is.

- **Vertaal het IMVO-beleid in een doordachte mix van beleidsmaatregelen en doelstellingen voor Afrikaanse landen. Scherp de voorwaarden voor handel aan. Alle beleidsmaatregelen moeten coherent zijn met de letter en de geest van de OESO-richtlijnen.**
- **Een overzicht van sociale en milieurisico's per Afrikaans land helpt bedrijven gepaste zorgvuldigheid te betrachten.**
- **Het betrekken van werkers, lokale vakbonden en gemeenschapsleden, inclusief jongeren, en andere belanghebbenden in Afrikaanse landen is essentieel voor verantwoord zakendoen. Hetzelfde geldt voor het bieden van een oplossing voor getroffen gemeenschappen in kwetsbare situaties.**

Het is onduidelijk of bedrijven hierop actief worden gewezen. Ook blijft onduidelijk hoe de overheid de belemmeringen in de toegang tot recht wegneemt voor getroffen gemeenschappen specifiek op het Afrikaanse continent.

9. Digitalisering

9.1 *Beleidscoherentie*

Het regeerakkoord van Rutte IV erkent de dreigingen waar Nederlandse journalisten mee te maken hebben en maakt er een beleidsprioriteit van dat journalisten vrij en veilig hun werk kunnen doen. Deze doelen zijn niet alleen lokaal van toepassing, maar moeten ook een focuspunt worden van ontwikkelingssamenwerking, zoals vermeld in SDG16.10: waarborgen openbare toegang tot informatie en beschermen fundamentele vrijheden.

- **De Nederlandse inzet om de vrijheid van meningsuiting te beschermen moet toegepast worden op alle beleidsterreinen, inclusief handel.** Op die manier kan Nederland de belangrijkste elementen versterken van een open en democratische samenleving en een bloeiende economie.

9.2 *Digitale inclusie*

Het is van essentieel belang dat we ons inzetten voor beleidsmaatregelen op het gebied van digitale inclusie om een eerlijke digitale transitie te garanderen die geen nieuwe ongelijkheden veroorzaakt, maar juist nieuwe kansen biedt die voor iedereen beschikbaar zijn.

- **Het kabinet moet een ambitieus programma voor digitale geletterdheid creëren.** Zo'n programma kan helpen de digitale vaardigheden van jongeren te verbeteren, hun inzetbaarheid te vergroten en uitsluiting van de arbeidsmarkt te voorkomen. De digitale geletterdheid van jongeren kan ook bepalend zijn voor hun toegang tot basisrechten als onderwijs en openbare diensten, die cruciale elementen zijn voor een bloeiende economie.

9.3 *Jongeren*

Door inzicht te krijgen in de behoeften van jongeren kunnen beleidsmakers hen ook centraal stellen in beleid dat jongeren raakt.

- **Nederland moet onlineruimtes benutten om de oplossingen van jongeren te horen voor de problemen die zij ervaren.** Daarbij moet de nadruk liggen op een gezamenlijke aanpak en de rol van zuidelijke partners. Jongeren zijn buitengewoon actief in online communities en kunnen donoren en investeerders vertellen wat ze van hen nodig hebben

9.4 *Multilaterale samenwerkingen*

De Nederlandse overheid kan de kracht van het (lokale) bedrijfsleven gebruiken om ontwikkelingsdoelen te bevorderen en de economie te dekoloniseren.

- **Hanteer een creatieve en multistakeholderbenadering van ontwikkeling, waarbij bedrijven worden aangemoedigd om samen te werken met maatschappelijke organisaties en ambassades om contextuele kennis te integreren bij het ontwerpen van hun bedrijfsstrategieën.** Fonds distributie – deels via ambassades – kan ervoor zorgen dat lokaal verankerde projecten steun krijgen om te groeien.

9.5 *Digitale maatschappelijke verantwoordelijkheid*

Alle Nederlandse bedrijven die in het buitenland investeren, moeten verantwoording afleggen over hun maatschappelijke verantwoordelijkheid ten opzichte van lokale gemeenschappen. Met name Nederlandse techbedrijven zijn in staat om technologieën die mensenrechten bevorderen in hun dienstverlening te verspreiden en zijn bij uitstek geschikt om de digitale rechten van jongeren te bevorderen.

- **Nederland moet meer inzetten op het bieden van digitale oplossingen om ongewenste politieke praktijken aan te pakken en mensenrechten te bevorderen.**

10. Biodiversiteit

De laatste twee IPCC-rapporten laten zien dat op de natuur gebaseerde oplossingen cruciaal zijn voor klimaatadaptatie en mitigatie. Gezonde ecosystemen kunnen grote hoeveelheden CO₂ absorberen en essentiële diensten voor mensen leveren. Als ecosystemen instorten door stijgende temperaturen en het verlies aan biodiversiteit, zullen de armste groepen in de wereld ook de eerste slachtoffers zijn van conflicten en voedsel- en drinkwatertekorten. Volgens de VN bevindt 80% van de biodiversiteit zich in inheemse gebieden, maar natuur-inclusieve oplossingen uitgevoerd door lokale gemeenschappen zelf worden nog nauwelijks benoemd als (deel van de) oplossingen voor de vele uitdagingen in deze Afrikastrategie. Geweld tegen milieuactivisten en de lokale bevolking neemt wereldwijd toe.

Biodiversiteitsverlies moet daarom als transversaal thema stevig verankerd worden in de strategie om de gewenste resultaten te behalen. Daarbij moet de rol van ecosystemen, biodiversiteit en klimaat beter worden verbonden met armoede, handel, gender, voedsel, water en migratie.

Aanbevelingen:

- **Stel op de natuur gebaseerde oplossingen centraal en geef prioriteit aan volledige integratie en afstemming van alle klimaat- en biodiversiteitsmaatregelen waarbij de principes van Locally Led Adaptation (LLA) leidend zijn.**
- **Zorg ervoor dat klimaatfondsen effectief worden besteed en richt de activiteiten van fondsen op integrale oplossingen waarbij kwetsbare groepen, zoals vrouwen, inheemse en lokale gemeenschappen en jongeren, toegang krijgen tot deze fondsen. Betrek lokale NGO's ook beter bij de formulering en uitvoering van beleid.**
- **Versnel de uitfasering van fossiele brandstoffen en zorg ervoor dat Afrikaanse ontwikkelingslanden de overgang kunnen maken naar duurzame energiezekerheid in plaats van te belanden in een kwetsbare fossiele lock-in.**
- **Spreek je op internationaal politiek niveau uit tegen geweld tegen natuurbeschermers en milieuactivisten en promoot adequate internationale wetgeving op het gebied van Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen op nationaal, Europees en VN-niveau.**
- **Betrek natuur- en milieuorganisaties bij publieke en private samenwerking.**
- **Ondersteun Afrikaanse landen bij de implementatie van het nieuwe Global Biodiversity Framework.**

- **Werk aan een circulaire economie met inzet en aandacht voor de ecologische en sociale voetafdruk van onze energietransitie en de relatie daarvan met ontbossing en verstoring van ecosystemen in Afrikaanse mineraalrijke landen en de diepzee.**
- **Geef prioriteit aan het beheer van de watercyclus van bron tot zee, met inbegrip van rivieren, meren, veengebieden en ondiepe zeeën.**